

UKA2018/168

Nunatta kujataani aalisarnermut nunamilu inuussutissarsiornikkut periarfissanik tikkuaallunilu suussusersisussamik Naalackersuisut UKA2019-imi saqqummiunneqartussamik nassuiaasiornissaat pillugu Inatsisartuni aalajangiiffigisassat siunnersuut.

(Inatsisartuni ilaasortaq Aqqaluaq B Egede, Inuit Ataqatigiit)

Akissuteqaat

(Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Siullermik siunnersuuteqartoq Inatsisartuni ilaasortaq Aqqaluaq B. Egede, Inuit Ataqatigiit, nunatta kujataani pissutsit pissusissamisunngitsut pillugit oqaluuserisassanngortitamik saqqummiineranut qujassuteqarfigissavara. Pisut pillugit Inatsisartuni oqallinnissatsinnut qilanaarpunga, neriuutigaaralu nunatsinni inunnut tamanut iluaqutaasussamik suleqatigiilluta aaqqiissuteqarsinnaassalluta.

Naalackersuisut nunatta kujataani aalisarnermik ukkatarinninnertik qanimut malinnaaffigeq-qissaarpaat. Tamatumunnga atatillugu paasissutissiissutigineqarsinnaavoq 2013-17-imut piffissap ingerlanerani Kalaallit Nunaanni sinerissap qanittuani qalerallit aalisarneqartussat tamarmiusut 1,1 %-ii kujataani aalisarneqarsimmata (piffissap ingerlanerani katillugit 130.000 tonsit) kiisalu Kalaallit Nunaanni sinerissap qanittuani saarulliit aalisarneqartussat tamarmiusut 1 %-ii aalisarneqarsimmata (piffissap ingerlanerani 123.000 tonsit).

Naak Nunatta Kujataani aalisarnermik inuussutissarsiornep suarsarnissaanut piumassuseq annertusiartoraluartoq aalisakkat iluanaarutaasinnaasut naammanngippata tamanna iluaqutaavallaarnaviannilaq. Qangali ingerlatseqatigiiffiit marluk avataasiorlutik aalisarnissaminnut pisassinneqareernikuupput, taakkulu Kitaani Tunumilu imartani aalisarput, Nunattalu Kujataani tunisassiorfiutiminnut pisaminnik tulaassisussaatitaallutik.

Naalackersuisut ukioq manna saarullittassanik 3.779 tonsinik Nunatta Kujataani aalisariutinut Nunatta Kujataanut 100%-imik tulaanneqartussaatitaasunik pisassiimapput. Nunatta immikkoortuinut allanut tunniunneqartartuniit taakku amerlanerupput, tassuunalu takuneqarsinnaavoq Naalackersuisut Nunatta Kujataani immikkorluinnaq ittumik suliniuteqarlutik aallarereersimanagerat. Tulaassisussaatitaaneq pingaarnermik Nanortalimmi tunitsivinni suliffissaqartitsivoq. Qaortumut Narsamullu saarulliit taamaallaat killeqartut tulaanneqartarput, ingerlatseqatigiiffiilli namminneq pingaarnersiuiinermikkut tamanna aalajangersimavaat.

Uagullu Naalackersuisutut aalisartut aalisarfinnut pissarsiffiusinnaanerpaanut nuuttarnerat pinngitsoortinniarsinnaanngilarput. Kommunitimilu inuussutissarsiutitigut allanik periarfissaqanngittuaitillugu inuit sumiiffinnut periarfissaqarnerusunut nuuttarnerat takussaajuassaaq.

Avataasiorluni aalisarnermut tunngatillugu aalisartut avataasiorlutit ingerlatseqatigiiffiillu aalisarnermik ingerlatallit Nunatta Kujataani aalisalernissaminnut aporfissaqartinneqarnaviannigillat. Aalisartut tamarmik nunatsinni aalisariutit aalisarnissamut akuerineqartut allat assigalugit pisassiissutinik tunineqarnissaminnut qinnuteqarsinnaapput.

Naalakkersuisut massakut sulinerminni Nunatta Kujataa aallullugu sammisarilereerpaat. Naalakkersuisut Nunatta Kujataani aalisartunut ukiumoortumik umiatsiaaqqanut tapiissuteqartarput, umiatsiaaqqallu pissarsiarinerani akiata 84 %-iinut tapiissuteqartarlutik. Pissutsillu tamakku sumiiffinnut atugassarititaasunut ajornartorsiorfiusinnaasunut, soorlu Tunumut aamma Qaanaap eqqaanut atuuttunut iluaqusiinissamut tunngasut atuupput.

Kujataani aalisakkanik tunisassiorneq ukiuni kingullerni annertuumik ineriartorpoq. Ineriartornerup annersaa aallaaveqarpoq saarulliit pisassiissutigineqartut ilaat aalisartitseqati-giinnut periarfissiissutigineqarneranni ilanngullugu pisassiissutit ilaat tulaassisussaataitaanermik pisussaaffeqartinneqarnerat.

Tamanna kujataani aalisakkerinermik ingerlataqartut suliffeqarfiit annersaata Arctic Prime Fisheries-ip tunisassiorfiini sulisuminut aalisariutinilu inuttaminut aningaasarsianut atortagaanni ersarinnerpaamik takuneqarsinnaavoq – tamatumanimi aningaasarsianut atorneqartar-tut ukiut kingulliit tallimat ingerlaneranni ukiumut 50 mio. kr.-it sinnilaarlugit qaffariarnikuupput – sulilu qaffakkiartorlutik. Suliffeqarfiup kukkunersiuisuisa Deloitte-kkut naatsorsorpaat ukiumi naatsorsuusiorfiusumi 2017-imi Arctic Prime Fisheries-ip suliffiit ukioq naallugu suliffiusut 147-t pilersissimagai. Tamatuma malitsigisaanik, sulisut inuttallu amerlanersaasa Kommune Kujallermi angerlarsimaffeqartuunerat tunngavigalugu, ukiuni kingullerni akileraarutitigut kommunip isertittagai aamma malunnaateqarluartumik qaffariaateqarnikuupput.

Suliffeqarfiup ineriartornermini Qaqortumi aalisartut arlallit piginneqatigalugit aalisar-titseqatigiiffimmik nutaamik, Qaqortoq Fish-imik aallartitseqataanikuuvoq, taamaalilluni sumiiffimmi sinerissap qanittuani aalisartut aamma ineriartortitseqatiginissaat pingaartillugu ingerlatsisoqarpoq. Arctic Prime Fisheries nalunaarpoq taamatut periuseqarluni sumiiffinni allani assingusunik piginneqatigiiffinnik sinerissap qanittuani aalisartut allallu sumiiffimmi aningaasaleeqataarusuttut peqatigalugit aallartitsisarnissanut periarfissarsiornermi peqataas-salluni.

Qanittukut Kommune Kujalleq aaqqissuisoralugu Inuutissarsiorneq pillugu isumasioqatigiissitsinermi aamma Arctic Prime Fisheries-imiit nalunaarutigineqarpoq aalisakkat perlukuinik tunisassiorfinniit eqqaasernerup annikillilernissaa siunnerfigalugu, aamma kujataani savaateqarnermut iluaqutaalluarsinnaasumik, Fiskemel-iliorfiliornissamut piareersaatit aallartissimallugit. Tamatumani ukiumut minnerpaamik 2-300 tonsillu akornanni tunisassiarineqartarnissaat siunnerfigineqartoq Arctic Prime Fisheries-ip Naalakkersuiso-qarfimmut nalunaarutigaa.

Ilanngullugu ilisimatitsissutigineqarpoq siuliani suliniutit ingerlanneqarnissaannut tunngaviit pingaarnersaat tassaammat Arctic Prime Fisheries-ip ukiuni siuliini aalisakkanik assigiin-gitsunik pisassiissutitigut periarfissinneqartarnera. Arctic Prime Fisheries nalunaarpoq, Nunatta Kujataani Kuummiunilu tunisassiorfiutiminni maannamut sulisussaaleqineq ajornartorsiutigisimanagu.

Taamaalillunilu suliniutinik Nunatta Kujataanut iluaqutaasinnaasunik aallartitsisoqareerpoq – avataasiortunut pisassiisarnikkut aamma umiatsiaaqqanik inuussutissarsiutitut pissarsinis-samut atugassanik annikitsunik piumasaqartarnikkut. Tamatuma saniatigut Naalakkersuisut

Tunumi aalisarneq aamma nunami inuussutissarsiutinik ineriartortitsineq suli ukkataralugu taamaatinngilaat.

Nunatta Kujataani siunissami qaninnermi aalisarnerup aamma nunami inuussutissarsiutit iluini annerusumik pingaartitsisoqartariaqarnera Naalakkersuisut isumaqatigaat. Naalakkersuisulli sulinermi isumalluutit killeqartut immikkoortinnissaat massakkut nalunaarusiortitsinissamat atorunngilaat. Suliassap 250.000 kr.-nit ataallugit suliarineqarsinnaanissaa pillugu siunnersuuteqartoq Naalakkersuisut isumaqatigaat, isumaqarpugulli massakkut killiliussat iluanni suliassaq suliarissallugu piviusorsiortuunngitsoq.

Suliniutit siuliani taaneqartut saniatigut nunatta kujataani inuussutissarsiutitigut ataatsimut ineriartortoqarnissaa Naalakkersuisut pingaartittorujussuaat. Naalakkersuisut ilaatigut mittarfiliornissamat aningaasarpassuarnik atuinissamik pilersaaruteqarput takornariaqarnermut inuussutissarsiutinullu allanut iluaqutaalluarsinnaasunik. Aammattaaq aatsitassarsiornerit suliareqqiinerillu aqutigalugit aatsitassanik assigiinngitsunik atuinissaq periarfissagissaartorujussuuvoq. Kiisalu nunalerinermik inuussutissarsiuteqarnermut immikkoortunut pilersaarut suliaralugu aallartinneqarsimavoq, taannalu aqutigalugu siunissami nunalerisutut inuussutissarsiornerup iluanaarneruffiunissaa tunngavilerneqassaaq.

Naalakkersuisunut pingaarutilimmik suliassat ilagaat sumiiffinni tamani avinngarusimasunilu nunami inuussutissarsiornikkut ineriartortitsinissaq. Naalakkersuisut arlalinnik suliniuteqarput, nunami inuussutissarsiornikkut nunatta kujataani, periarfissanik ineriartornernillu malitseqartunik.

Naalakkersuisut ukiut tamaasa aningaasaqarnikkut inatsit aqutigalugu nunaqarfinni isorliunerusunilu inuussutissarsiornermi suliffeqarnermilu ineriartortitsinermut Kommune Kujallermut aningaasaliisarput

Aamma suliffeqarfinnut toqqaannartumik aningaasaliisoqartarpoq. Kujataani nunaqarfinni isorliunerusunilu suliffeqarfiit tunitsivinnut nioqputissiorfinnullu ingerlatsinissamat isumaqatigiissuteqarnissamat noqqaassuteqarsinnaapput. Suliffeqarfiit killilimmillu inuussutissarsiuteqartut Greenland Business aqutigalugu tapersorsorneqarnissamik siunnersorneqarnissamillu periarfissaqarput.

2017-imi 2018-imilu Naalakkersuisut aallarniiniartut ikiorniarlugit immikkut ittumik isumassarsiaat piviusunngortinniarlugit ukkataqarpoq. Aaqquissuussineq taanna taaguuteqarpoq "Inkubatorordning", Kisserup Arctic-imit kifpartuussinermik isumaqatigiissuteqarneq aqutigalugu ingerlanneqartoq, taaguuteqarluni SIUA INUvation. Kujataani SIUA INUvation ilaatigut savaatillit arnartaannik ingerlanneqartumik ingerlatseqatigiiffimmik pilersitsisimavoq, savap meqqunik meqqunillu manngertulianik nunap avataanut niueruteqarusuttunik.

Takornariartitsisarneq inuussutissarsiutaavoq kujataani patajaatsumik inissisimasoq. Suli periarfissaqarpoq kujataani takornariartitsisarnermik periarfissat suli annertunerusumik nukittorsassallugit. Tamanna periarfissaqarpoq UNESCO-p allattorsimaffianiinneq aqutigalugu. Tamanna kujataani takornarianik tikilluaqqusisarfimmi pilersaarutigineqartumi

(visitorcenter) sammisanut ilaassaaq. Aamma takornariaqarnikkut pilersaarummik nutaamik suliaqartoqarpoq, sumiiffiit tamarmik immikkut sammineqarlutik, tassanilu pilersaarutit ilagaat nunatsinni takusassatut piukkunnaatillit qulaajarnissaat. Tassani kujataa annertuumik neqeroorutissaqarpoq oqaluttuarisaanermik pingaarutilinnik illuerunnernik aamma kultureqarnikkut eqqaassutissianik peqarnermigut.

Naalackersuisut nunatta kujataani nassuiaasiornissaannik siunnersuut massakkuugallartoq tapersinngilaat. Ullumikkut namminersortut periarfissaqarput aalisarnermi nunamilu inuussutissarsiornikkut periarfissanik nunatta kujataani aningaasaliissallutik. Naalackersuisulli nunatta kujataani pissutsit pissusissamisuunngitsut nakkutigiuassavaat, iliuusissanillu iluaqutaasussanik pilersitsinissamik piareersimasassallutik periarfissat takkukkaangata.

Taamatut oqaaseqarlunga Naalackersuisut nassuiaammik suliaqaqqullugit peqquneqarnissaat pillugu siunnersuutip itigartitsissutigineqarnissaa Naalackersuisut sinnerlugit inassutigaaara.